

UREDNIŠTVO IN UPRAVA:
LJUBLJANA, COPOVA 1—DELAV-
SKA ZBORNICA — TELEFON ST.:
35—29 — POST. ČEK. RAČUN ST.
17.548 — NAROČNINA: ZA ČLANE
ZZD 2.— DIN MESEČNO — (24.—
DIN LETNO) — ZA DRUGE NA-
ROČNIKE 3.— DIN MESEČNO (36.—
DIN LETNO) — CENE OGLA-
SOM PO DOGOVORU — LIST
IZHAJA VSAKO SOBOTO

LETO II.

LJUBLJANA, SOBOTA, 24. SEPTEMBRA 1938.

STEV. 38.

Razhodna točka

»Daj mi kamor naj stopim in zemljo ti premaknem iz tečajev.« Star rek grškega modrijana je to, poln resnice. V gmoto, ki jo hočeš prestaviti, premakniti, ne smeš biti sam utelešen, sicer ne opraviš nič. Kako ji boš gospodar, če si sam ves v njenih okovih. Kdorkoli hoče za to dati položajem, razmeram in prilikam drugo lice, kakor ga imajo, mora sam stati izven njih.

Ob prilikah, kakor so danes v svetu, o gospodarskem redu v njem, pa smo danes vsi edini, da jih je treba spremeniti, popraviti, preobrniti. Tako zavožene in gnile so razmere, da lahko rečemo, ne, da vpijejo, ampak, da smrdijo do neba. Od nas vseh zahtevajo, da odložimo vsako ljubimkovanje z njimi in delamo z odprtimi kartami za njihovo propast.

Stari red, kapitalistični liberalni sistem, ima zato vse polno strupenih sovražnikov, ki hočejo radi obrambe človeških pravic zadati smrtni udarec. Vsak dan se njihove vrste množe in vsak dan so tudi bolj pestre. Pestre, pisane so vrste nasprotnikov starega reda zato, ker gredo pokreti zoper njega le za videzem. Samo na površini se ločevajo od njega, samo zoper kvarne in krivične posledice vstajajo. Teh pa je veliko in raznovrstnih. Po tem, zoper katero izmed teh prav posebno kakšno novo socialno ali družbeno gibanje vstaja, dobiva to gibanje svojo barvo in svoje ime. Tako prihajajo fašizem, komunizem in nacionalni socializem, vsak s svojim evangelijem in vsak s svojo zmoto. Kakor pri zemeljski obli je tudi pri njih pol življenja vedno v temi.

Bistvo vprašanja ni vsa resnica življenja, pa ni na površini, ni v kvadratnih in krivičnih posledicah. V napačnih temeljih vsega družbenega ustroja je njihov vzrok. Od tam je tudi zato edino možna preusmeritev in ozdravitev. Ne pomaga, bi rekli, hiše, ki je obsedena, od zunaj škropiti z blagoslovljeno vodo. Hudiča je treba iz hiše izgnati. Ne pomaga v jedru zastrupljene družbe zdraviti z obliži. Strup je treba uničiti.

Tu je razhodna točka med nami in med obstoječo družbo. To je tudi ločilnica med nami in ostalimi sovražniki starega reda.

Obstoječa družba brani stari red. Zgradila ga je na materialističnih osnovah. Tvarne sile so zanjo tudi edine tvorne sile. Gospodarstvo je ono, kar urejuje življenje in mu določa tek. Samo si utira pot, samo si izsili vso svobodo. Duhovne sile so le za parado, za prevaro, za kulise.

Tako misli kapitalizem, tako delajo tudi njegovi nasprotniki, od katerih se mi ločimo po svojih temeljih. Ti nasprotniki socialni pokreti, pri nas in drugod, bi radi Belcebuba, s hudičem izgnali: V naši Sloveniji vsi ti več ali manj izpovedujejo vero v zgolj totransko življenje, izpovedujejo materialistična načela. Tudi najboljši med njimi izhajajo iz materializma. Tudi takozvana »krščanska JSZ«, zvesta svojemu socialističnemu stališču, v nešteti izjavah in stolpcih časti tega modernega poganškega malika. Duh, ki je v njej je ta: Duhovne sile nikoli niso tako močne, da bi uredile materialno življenje in njega pravično razdelitev. Urediti je zato treba najprej materialistični svet, duhovna in moralna ureditev bo tej ureditvi sledila. Zato so zanjo okrožnice papežev čunje popisane papirja, zato ne more duhovno skupaj korakati ne s španskim ne z našim katoliškim episkopatom, ko se ta s prvim solidalizira. Zato se doma cepi proč od gromne večine katoliškega naroda, ki praktično še zmeraj živi prvenstveno iz duhovnih sil, kar je edino pravilno.

Obžalovanja vredna je zato zmota nam nasprotnih pokretov, ki jemljejo za izhodišče temelje svojega kapitalističnega nasprotnika: materializem. Velika škoda je to. Na mrtvi točki grade.

Ruski delavec pripoveduje:

Pod jarmom Sovjetov

Bivši komsomolec Aleksander Leončini

Imeli smo priliko govoriti z delavcem, ki je prišel iz Rusije, kjer je preživel vso svojo otroško in mladeniško dobo. G. Leončini Aleksander se je rodil v Petrogradu, sedanjem Lenjingradu. Njegov oče je bil v Rusiji naseljen Italijan, njegova mati pa je Rusinja. Ko so začetkom letošnjega leta Sovjeti izganjali italijanske državljane, je tudi Leončini stremel za tem, da ga priznajo za Italijana. Spočetka so mu delale sovjetske oblasti velike ovire, končno pa so pristali na to, da tudi on zapusti s svojo materjo Sovjetsko Rusijo. Obljubiti pa je moral, da bo v inozemstvu prikazoval razmere v boljševiški državi v najlepši luči in da bo v Italiji, svoji novi domovini, vneto propagiral marksistične ideje.

G. Leončini tega seveda ni storil, temveč potuje po Evropi in pripoveduje delavcem resnico o Rusiji. Če poslušamo njegova izvajanja, nam more biti razumljivo, zakaj si je želel, da se iz nebi blagodatni rdečih demagogov ter da bi to rad storil tudi vsak drugi ruski delavec in kmet. Leončini za Rusijo ni bil tujec, ker se je v Rusiji rodil in je njegov materinski jezik ruski ter razen ruščine ne zna noben drug jezik. Poleg tega pripada Leončini mladi generaciji, ki je odrasla pod vplivom boljševiške ideologije. Boljševizem je v Rusiji na oblasti 21 let, Leončini pa šteje jedva 23. Bil je tudi član Kom-

somola (organizacija komunistične mladine), ali kljub vsemu temu je srečen, da ima meje Sovjetov za seboj.

Delovni pogoji sovjetskega delavca

Vprašali smo ga za razmere v sovjetskih tovarnah. Glede delavskih plač pravi Leončini, da so razdeljene v 7 razredov. I. in II. razred tvorijo nekvalificirani delavci, ki zaslužijo 80 do 90 kopejk na uro. Masa delavstva spada v III., IV. in V. razred. To so kvalificirani delavci, ki zaslužijo od 90 kopejk do 1.40 rubljev na uro. V VI. in VII. razred spadajo visoko kvalificirani delavci, ki zaslužijo 1.40 do 2 rublja na uro. V splošnem je normirano, koliko mora delavec v gotovem času napraviti, oz. koliko časa sme porabiti za izvršitev gotovega dela. Če je neko delo n. pr. normirano za 10 ur in rabi delavec zanj več časa, dobi vseeno plačanih le 10 ur. Kdor izvršuje gotovo delo v krajšem času postane takozvani udarnik, če ga pa izvršuje v polovičnem času postane stahanovec. Udarnikom in stahanovcem grede pri delu zelo na roko in jim podajajo v roke potreben material in orodje, medtem ko si morejo to ostali delavci vse sami preskrbeti, vsled česar ne morejo z delom nikoli dohajati in delati neplačane nadure. Poleg tega so stahanovci deležni visokih premij in drugih ugodnosti, kakor n. pr. letovišče, sanatorij itd. Imenovane ugodnosti pa sovjetski režim tem

Aleksander Leoncini.

ljudem ne daje iz neke socialne čutečnosti, temveč zgolj zaradi tega, da s pomočjo njih pritisne na ostale delavce. Kakor smo navedli primer, da je za neko delo normiranih 10 ur, in se najde stahanovec, ki izdeluje isti proizvod brez ozira na njegovo kakovost v 5 urah, vodstvo obrata takoj znižuje normo za vse ostale delavce od 10 ur na 8, tako, da dobijo odslej za isto delo le 8 urnin mesto 10. V Sovjetskih tovarnah torej vlada hujše priganjstvo kakor v najbolj kapitalističnih državah.

Zasluzek ruskega delavca.

Povprečen delavski zaslužek se giblje okoli 200—250 rubljev mesečno. Po izjavi Leončini je dejanska vrednost rublja enaka našemu dinarju, kajti v Leningradu stane funt črnega kruha 1 rubelj, belega pa 3 rublje. Meso je po 10 do 12 rubljev, maslo 16 do 20, krompir po 60 kopejk, vodka po 12 rubljev, najbolj primitivna obleka od 200 do 250 rubljev, navadni čevlji za delavce od 100 do 120 rubljev, boljši pa 200 do 300 rubljev. Iz navedenega se vidi, da so cene življenjskim potrebščinam v Rusiji v rubljih enake našim v dinarjih. Zasluzek delavca moramo potemtakem oceniti v Rusiji na 200 do 250 dinarjev mesečno. Stanovanje plačujejo delavci po zaslužku, imajo pravico pa le na 9m² na osebo, za presežek se mora plačati za delavca nedosegljiv pribitek. Delavci z ozirom na nizke plače sploh niso v stanju plačevati stanarino niti za imenovanih bori 9 m² in so zardi tega prisiljeni, da se še bolj stisnejo in stanuje večsih v eni sobi kar po več družin. Kakšne morajo biti higijenske in moralne prilike pri takih stanovanjskih razmerah, si vsakdo lahko sam predstavlja.

(Nadaljevanje na 2. str.)

Mizarska anketa

Dne 15. septembra je bila v Ljubljani na banski upravi anketa mizarske stroke. Delojemalci so bili zastopani po Delavski zbornici in vseh štirih strokovnih organizacijah, delodajalce pa je zastopalo TOI in Zveza obrtnikov. Anketo je vodil inšpektor dela g. Baraga. Šlo je zato, da se naredi kolektivna pogodba za mizarsko stroko za vso banovino. Obojestransko je bilo veliko zanimanja in socialnega uvajanja, na podlagi česar se je imenoval anketni odbor, ki bo vso stvar proučil, nakar bodo ponovna pogajanja. V novi odbor je bil imenovan po en delegat od vsake strokovne organizacije, 1 zastopnik TOI in kot predsednik odbora zastopnik inšpekcije dela. Na anketi je bil napravljen sledeči sklep:

Predstavniki delodajalcev in delojemalcev mizarske stroke zbrani na an-

Tu se mi ločimo in brez oklevanja izpovedujemo svojo neomajno vero v prvenstvo duha in v njegovo svet urejajočo silo. V boju proti stari družbi zavračamo njene temelje in stopamo na drugo obrežje življenja.

V boju za zmago in prvenstvo duhovnih sil vzporejamo svoje sile z vrstami najvišje duhovne ustanove v svetu in se stapljamo zato s pokretom naše velike Cerkve v eno nedeljivo celoto.

To je za nas razhodna točka z vsemi, in z nikomur, ki nam v njej svobode ne pusti, ne moremo hoditi skupno. Mi vemo, da ne smemo v materializmu gazit, če naj družba ozdravi. Na drugo duhovno obrežje moramo stopiti, da jo premaknemo s tečajev.

keti dne 15. avgusta 1938 izjavljajo, da so v načelu za okvirno ureditev delovnih pogojev za mizarsko stroko v Dravski banovini ter nalagajo predstavnikom zbornice TOI, zveze industrijev in Delavske zbornice, da podajajo o poteku ankete svojim forumom izčrpen referat ter pozovejo zlasti ona združenja, ki na anketi niso zastopana ali svoje načelne izjave še niso podala, da podajo do 15. oktobra 1938 izjavo ako se strinjajo z gornjim sklepom ankete.

V primeru, da večina prizadetih združenj oziroma članstva pristanejo na načelni sklep, se osnuje paritetni odbor po predlogih delodajalskih in delojemalskih predstavništev. Odbor naj bo sestavljen paritetno in sicer iz po 4 članov delodajalcev in 4 članov delojemalcev in po 1 predstavnika zbornice TOI, Zveze industrijev in Delavske zbornice. Odbor se sestaja pod predsedstvom predstavnika banske uprave.

Odbor bo zbrano gradivo o dejanskem stanju o mizarski stroki preštudiral ter sestavil konkreten predlog. Izdelani predlog se dostavi vsem združenjem v izjavo. Na podlagi izjav odnosno stavljenih protipredlogov se izvrši definitivna redakcija. Tako redigirano besedilo naj služi združenjem in delavskim organizacijam kot osnova za sklenitev kolektivnih pogodb.

Ako ne bi prišlo v odboru do konca leta 1938 do sporazuma, si pridrži vsaka stranka proste roke, da se posluži ali ne poluži odredb uredbe o minimalnih mezdah.

Na obmejni tabor na Prevaljah v nedeljo, dne 25. septembra 1938 pozivamo vse naše skupine, Maribor, Remšnik, Sveti Lovrenc, Muta in vso mislinjsko dolino. Govoril bo voditelj Slovencev miniter dr. A. Korošec. Pridite polnoštevilno!

Pod jarmom Sovjetov (Nadaljevanje s 1. strani.)

Ker so drva po 90 rubljev za 1 m³ brez dostave na dom, delavske družine pozimi zmrzujejo. G. Leončini se je kar čudil, da so pri nas ljudje v primeru z Rusijo kar nekam elegantno oblečeni, docim so v Rusiji množice zavite v raztrgane cunje. Če kdo nosi oguljeno obleko, tega že sumijo, da je buržuji.

Boljševiška »socialna zakonodaja«.

Na vprašanje kakšna je v Rusiji socialna zakonodaja za delavstvo, pravi g. Leončini sledeče: »Zdravljenje oz. zdravniška pomoč je brezplačna, zdravila si pa mora delavec nabaviti iz lastnih sredstev. Če je bolan, dobiva hranarino v znesku $\frac{1}{3}$ svojega zaslužka skozi 3 mesece. Žene delavcev ne dobivajo nikakršnih poročniških podpor ali dajatev. Le delavke dobivajo polno plačo mesec dni pred in mesec dni po porodu.

Vsled vseh teh navedenih razmer nima delavstvo nikakršnega veselja do dela, ker nima izgleda, da bi si s pridnostjo moglo poboljšati svoj bedni položaj. Edino kar v Sovjetski Rusiji dobro funkcionira je policija, ki je izoborno plačana in dobivajo višji GPU častniki od 3000 do 5000 rubljev mesečne plače.

Rdeča pravica.

V koncentracijskih taboriščih se nahaja po pripovedovanju Leončinija 6 milijonov oseb. Ti izvršujejo najtežja dela pod najtežjimi klimatskimi in higijenskimi prilikami v severni Rusiji in Sibiriji. Politična špijonaža je izoborno organizirana in dobivajo ovaduh znatne premije. Posledica tega je, da, če ima kdo svojega bližnjega na piki si s tem še celo lahko poboljša svoj položaj s tem, da ga ovadi kot saboterja, trockista ali slično, če je dotični sedaj kriv ali ne. G. Leončini pravi, da, če bi pogledal Stalin ljudstvu v dušo, bi moral poslati vse prebivalstvo s komunisti vred v koncentracijska taborišča.

»Volja naroda«.

Stavili smo Leončiniju vprašanje: »Kako se je držalo ljudstvo ob znanih justifikacijah kakor Tuhačevskega in drugih rdečih veljakov?« Nato nam je dal sledeč odgovor: Demonstrirali smo pod nadzorstvom GPU in pod vodstvom komunistične stranke. Klicati smo morali: »Smrt izdajalcem proletariata!«, obenem pa smo držali fige v žepu in, če smo se čutili neopazeni, je ta ali oni samo zelo dobremu prijatelju zašepetal na uho, da bi bilo boljše, da pobijemo Stalina in njegove krvnike.

Boljševiška svoboda vesti.

Glede cerkev nam je povedal, da jih je v Petrogradu le še 4. Vse ostale so

raztreli boljševiki z dinamitom. Iti v cerkev pomeni biti pravi junak, kajti za kogar se ve, da pohaja službo božjo, ta je na vsakem koraku izpostavljen neznosnim šikanam in ima samo še korak v konc. taborišče.

Trpljenje ruskega kmeta.

Kmetje-kolhozniki zaslužijo včasih le po 30 do 40 kopejk na dan. Njihov položaj se sploh ne da opisati. Pomisliti je namreč treba, da od imenovanih kopejk kolhozni ne živi sam temveč mora preživljati tudi še svojo ponavadi številno družino. Če ima kmet dve kravi, enega konja in zaposluje morda še enega hlapca, se ga smatra že za kapitalista-kulaka in ga takoj proglasi za razrednega sovražnika. Od tega ni več daleč k razlastitvi in prisilnemu delu v koncentracijskem taborišču.

Krasnaja armija.

»Kaj mislite o udarni sili rdeče armade?« Na to nam je dejal g. Leončini, da je armada sicer izoborno opremljena in oborožena, ali je popolnoma nezanesljiva. Mladi delavci in kmetje pred višjimi sicer zatrjujejo, da se bodo borili za svetovno revolucijo kakor levi, kadar pa so sami, debatirajo, kako bi v slučaju vojne najlažje dezertirali, ker nimajo nobene volje, da bi se borili za rdečo suženjstvo. Rdeči mogotci se dobro zavedajo nezanesljivosti njihove oborožene sile in zaradi tega ji tudi ne zapajo. Navadni polki se pri paradah postrojijo vedno brez municije in bajonetov in so poleg tega vedno še obkoljeni od elitnih dobro plačanih GPU čet, tako da je sleherni punt skorajda izključen. Rdeči vojaki zatrjujejo, da se bodo v slučaju vojne borili ne za svetovno socialno revolucijo, temveč za svobodno nacionalno Rusijo.

Rdeči vojak dobiva 3 in pol rubljev mesečne plače. Tudi podčastniki, deseterji in vodniki, nimajo več. Šele komandir čete, ki ima častniški čin ima 600 rubljev. Pač pa so plače višjih oficirjev dosti višje. Pehotni polkovnik dobiva 1500 rubljev, komandant brigade pa okoli 2500.

Vzgoja mladine.

Glede brezprizornih otrok pravi g. Leončini, da jih po mestih skoraj ni več, ker so jih pozaprl ali pobili, pač se pa ti mladi nesrečniki v roparske tolpe združeni klatijo po deželi in napadajo ter oropajo kmečke kolhoze.

Razredna zavest ruskih komunistov.

Stavili smo g. Leončiniju vprašanje, zakaj je postal komsomolec. Nasmehnil se je in dejal: »Iz nekakšne razredne zavesti in prepričanja postane

v Rusiji posebno od mlade generacije razen Judov malokdo član katerekoli boljševiške organizacije. Delavec in kmet — drugih pa itak ni — mora biti član strokovne organizacije in še raznih drugih društev kakor n. pr. Osoaviaehima (vojaška obramba), Rdeče pomoči, Španske pomoči, in mu članarino enostavno odtegujejo od plače. Tudi državno posojilo morajo vsi plačevati kar 10% zaslužka, tako da od samih odtegljajev skoraj plače ne vidijo in zato vseprek preklinjajo obstoječe organizacije. Člani komunistične stranke ali komsomola postanejo pa le tisti, ki hočejo s pomočjo članke izkaznice priti do boljšega službenega mesta...«

Želja ruskega proletariata.

G. Leončini pravi, da imajo ruski delavci le eno željo: da boljševizem vrag odnese in da vstane po tolikem trpljenju nova nacionalna Rusija. »Nekoč«, je izvajal, »so nas prišli obiskat francoski komunisti, kajpada oblečeni po pariški modi. Izgledali so poleg nas razčepanih ruskih delavcev kakor pravi kapitalisti. Po navodilih smo jih morali pozdraviti in jim po tolmaču povedati, da mi ruski delavci želimo, da bi tudi v Franciji kmalu zavladal boljševizem. Ko so odšli so dejali delavci našemu tovarišu, ki jih je pozdravil: Ti si nam pa topot res govoril iz srca, kajti vsem tem komunističnim bebecem po Evropi, ki še vedno fantazirajo o boljševiški revoluciji, človek res samo lahko privoščijo to, da bi jo tudi doživeli in tako dobili priliko strezniti se.«

Tekstilno delavstvo

V Jugoslaviji obstoja okoli 300 tekstilnih tovarn z približno 80.000 zaposlenimi delavci. Zanimiva je ugotovitev, da odpade tretjina obratov samo na Slovenijo.

Število tekstilnih podjetij je bilo pred vojno na ozemlju današnje Jugoslavije zelo nizko. Šele poveljna doba je omogočila nagel razvoj te industrijske stroke. Nobena industrijska stroka zaradi tega ne more v zadnjih 20 letih zabeležiti tako ogromen razvoj, kakor ravno tekstilna. Prilike za ta razvoj so bile zelo ugodne, kajti tekstilna industrija dela pri nas izključno za domači trg in je uvoz tekstilnih produktov neznaten, ker krije domača industrija vse potrebe naše države.

Poleg številnega domačega kapitala se udeležuje v naši tekstilni industriji tudi mnogo tujega kapitala. Na prvem mestu stoji češki z 50.000.000 din, nemški z 20.000.000 in francoski z 5 milijoni din. Poleg tega dosegajo inozemski krediti znesek približnih 300 milijonov din.

Zaščita človeških pravic.

V boljševiških ječah so razmere naravnost strahotne. Ne samo, da je hrana in higijenske razmere pod kritiko, znaša prisilno delo do 15 ur dnevno in so jetniki popolnoma odrezani od vsega sveta ter jim tudi ni dovoljeno, da bi kaj čitali ali se medsebojno pogovarjali. Postopanje z njimi je skrajno surovo in se ne dela nobene razlike med političnimi in kriminalnimi kaznjenci. Ker nimajo nobene zdravstvene pomoči propadajo kakor muhe.

»V plamenih rdečega pekla.«

Za čas svojega bivanja v Jugoslaviji se je g. Leončini tudi živo zanimal za naše razmere. Pravi, da že v Rusiji ni verjel bajkam, ki jih delavcem o Evropi pripovedujejo boljševiški voditelji. Tako se je zanimal tudi zato, kako živijo pri nas v ječi komunistični obsojenci. Zvedel je za vsebino knjige ki izide v najkrajšem času v založbi Mohorjeve družbe v Ljubljani pod naslovom: »V plamenih rdečega pekla — spomini političnega kaznjenca«, katero je napisal biv. žel. uradnik Albin Breznik, ki je odslužil kazen šestletne ječe za komunistično propagando in v svojem delu razkrinka laži marksističnih demagogov o »belem terorju«. G. Leončini nas je zaprosil, da povemo slovenskim delavcem sledeče: »Če bi ruski delavci vedeli, kako živijo v Jugoslaviji komunistični obsojenci, in če bi to bilo mogoče, bi prihajalo v Belgrad na milijone prošenj ruskih delavcev in kmetov, ki bi z veseljem zamenjali svoj položaj s položajem kaznjenca v Jugoslaviji.

SOVJETSKA RUSIJA

ZGODOVINA REVOLUCIJE

(42) Od 1917—1922

(Nadaljevanje.)

Strahotno izumiranje, splošno obubožanje cele dežele, popolna propast ljudske morale in vzgoje, gospodarski pogin, kakršnega svet ni nikdar poznal, poleg tega pa popolna brezpravnost, ki nima primere, vse to so posledice njegovega dela. In vendar se je Lenin vzdržal do svoje smrti, čeravno je sam uvidel norost svojih metod.

Kako si je torej mogoče razlagati zgodovinsko dejstvo Leninove zmage kljub temu, da je državo privedel na rob propada?

Da bi ljudske mase za vedno privezale nase, je tiran moral najprej v človeku zatreti verski čut. Dobro je vedel, da si religija in revolucija stojita nasproti kot ogenj in voda. Veren človek se bo sicer skušal upreti krivicam državne oblasti, nikdar pa ne bo v ta namen prijel za morilno orožje. Uljanov pa je ravno potom orožja hotel priti do cilja. Zato pa je hotel vero popolnoma zatreti, mesto te pa je obljubljal paradiž na zemlji z vsem svojim veseljem in dobrotami. Zato je bil boljševik na carskem prestolu strašen sovražnik krščanstva. Naj navedemo le nekaj stavkov iz zvezkov 7. in 9. zbranih spisov: »Religija je opij za ljudstvo... Vera je kot nekaka duševna mešanica žganja... Razredno zavedni delavec se danes otrese vseh verskih predsodkov in nebesa prepušča farški svojati... Zahte-

vamo, da je vera lahko zasebna stvar z ozirom na državo, nikakor pa ne pristane nemo na to, da bi bila vera privatna stvar naše stranke. Zahtevamo popolno ločitev Cerkev od države. Naša propaganda obsega, ako potreba, tudi propagando ateizma. Enotnost v resnici revolucionarnega boja za ustvaritev paradiža na zemlji je za nas važnejša kot pa enotnost naziranja proletarcev, ki se tiče nebeškega paradiža. Vse obstoječe cerkve in religije, vse verske organizacije smatra marksizem vedno le za organe buržujske reakcije, ki namerava le izkoriščati omamo delavskih razredov.

Gorkemu je pisal: »Ali ni iskanje Boga najogabnejša oblika samopljivanja? Ideja v Boga je socialni čut vedno uspavala in skrhala, ker je mesto življenja postavila mrtvo snov.«

Izredno praktična duhovitost je diktatorju uravnavala pot, da je mogel premagovati tisočere težkoče. Zanj je revolucija umetnost, katero je treba proučevati in jo obvladati. Svojih učencev ni poučeval, kako se svet dvigne s tečajev, pač pa jim je pokazal, kako se sestavi tajni spisi, pisani z nevidnim črnilom, kako se nosijo umetne brade, gradijo barikade, ravna z revolverjem, kako se z uspehom vihito po zraku bombe, požigajo hiše in nasprotnika umori. Organiziral je celo šolo, v kateri se je poučevalo o pouličnem bojevanju, izdelovanju bomb, kako se ravna z razstrelivi, vžigali in avtomatično puško. Leninovi nasveti niso suhoparne, teoretične razlage marksističnih ciljev, pač pa praktična navodila za boje

na barikadah. Ne v masah naprej, temveč le po trije ali štirje ljudje. Utrjenih krajev ne zasedati. Pričeti v predmestjih, nato pa zasedati en del mesta za drugim. Njegovi prijatelji so revolucionirski vojaki, on pa je revolucionirski general, ki se je znal in razumel vsem nepredvidnim dejstvom prilagoditi. Realen politik, kakršen je bil, je z nenavadno jasnostjo spoznal svoje napake. Uvedba komunizma ga je leta 1921. spravila v zagato. Kljub kričanju strankarskih pristašev se je lotil nove gospodarske politike, ki je bila enaka privatni lastnini kot jajce jajcu. »Učite se trezno gledati in praktično izvajati«, je bilo njegovo geslo.

Velika zborovanja množic je Uljanov odklanjal. S podrobnim delom, z agitacijo od moža do moža, s pridobivanjem maloštevilnih, toda zanesljivih prijateljev je uspel. Posamezna celica v vsaki vasi, vsaki mestni ulici se bo ob revoluciji sama razvila.

Kdor hoče kot praktičen človek ljudstvo obvladati, mu mora znati želje brati takorekoč z obraza in brez velikega šuma izpolniti želja vsaj obljubiti. Lenin se je nepoznan pomešal med ljudske množice, poslušal pritožbe in kritiko ter tako zvedel za mnoge ljudske želje. Vse to pa je izkoristil v časopisju in v govorih, ljudstvo pa mu je vriskaje pritrjevalo. »Razmerje Lenina do mase je ključ njegovega podviga«, je pravilno presodil nek poznavalec ruskih razmer. »Mir na fronti, zemljo kmetu, delavcu pa malo dela, a veliko zaslužka,« take besede so

navduševale množice nemaničev in političnih skrahirancev.

Praktično je bil Lenin popolen oportunist. Njegova načela so se na videz zdela jeklena, katera pa je mnogokrat zavrgel med staro šaro. Danes je bil komunist, jutri kapitalist, zdaj menjševik, drugič zopet boljševik, vedno se je znal razmeram prilagoditi, kakor je pač naneslo.

Mnogo prijateljev si je pridobil s svojim plodonosnim pisanjem, saj obsegajo njegovi spisi debele knjige. O kakšni višji znanosti seveda ni nobene sledi. Skoro vse brošure so pisane v nekako utrudljivem slogu, vedno po načinu premletih komunističnih gesel. Baš ta gesla, nešteto krat v raznih oblikah preurejena, so učinkovala na delavca in kmeta, katera nista bila vajena in nikoli okusila boljše literarne hrane. Bralci so zrl v Uljanovem drugega Mojzesa, ki ubogo ljudstvo vodi v obljubljeni deželo. Toda v tej obljubljeni deželi se ne bosta cedila mleko in med.

Neverjeten teror, ki ga je Lenin neprestano izvajal, nam da šele razumeti njegov istotako neverjeten uspeh. Pri tem pa je svojo brutalno oblastnost skrival v plašč varljive dobrosrčnosti. Že na zunaj nikdar ni bil sličen tiranu. Bil je majhne, neznatne postave, vedno z nasmeškom v svojih simpatičnih očeh. V družinskem krogu ali pa obdan od prijateljev je bil »rdeči car« čisto krotak. Svoji ženi je pomival krožnike, igral se z malimi otroci, mladino obmetaval s sladkorčki in sam osebno gotovo ne bi bil zmožen ubiti človeka. (Dalje prih.)

Z delavskih bojišč

Iz centrale

STAVBINCI — POZOR!

Centrala ima na razpolago tiskano novo stavbinsko kolektivno pogodbo, cena je 2.50 din za komad. Ker mora vsak delavec vedeti, kaj sme zahtevati, naj po družnici s stavbinskim delavstvom čimprej naroče pri centrali potrebno število izvodov stavbinske kolektivne pogodbe.

Novo mesto

Položaj vajencev.

Veliko je število vajencev v Novem mestu in okolici. Nekateri mojstri jih imajo nedovoljeno število. Ne bomo imenovali tistih mojstrov in ne označili, ampak povedati hočemo krivico, ki se godi veliki večini vajencev. Vajenci morajo delati vse mogoče delo samo svoje ne. Ne vemo ali starši ne vedo, ali nočejo zahtevati, kar pripada vajencu po zakonu. Obrtni zakon določa, da mora vajenec dobiti že drugo leto plačo. Delovni čas je isti kakor za pomočnike t. j. 10 ur. Te predpise izpolnjujejo samo tisti gospodarji, ki dajejo vajencem hrano in stanovanje. Zamolčati ne smemo še druge krivice. Nekaj mojstrov v Novem mestu zahteva od staršev vajencev nekako »odškodnino« za učenje, ki je včasih več »jurjeve«. Vajenci nimajo v tej šoli ne hrane in stanovanje plačano s »solnino«.

Na splošno morajo delati tri leta zastonj. Ko se izučijo morajo dati prostor drugim vajencem, od katerih bodo imeli mojstri kaj »dobička«, saj jim bodo zopet tri leta delali zastonj.

Prav bi bilo, da bi se organizirali tudi vajenci in vajenke v naši strokovni organizaciji Zvezi združenih delavcev. Sedaj bo prvi sestanek v nedeljo 2. oktobra. Pridite polnoštevilno vajenci, pomočniki in vsi delavci. Sestanek se vrši ob 10. uri v Rokodelskem domu.

Mirna peč

Imamo redne štirinajstredne sestanke. Udeležba je vedno nad 30 članov. Na sestankih imamo živahno debato. Zlasti živahna je bila na predzadnjem sestanku, ko smo obravnavali bolniško blagajno. Res zadnji čas je, da smo se približali reviziji OUZD. Pri nas so sami sezonski delavci in je nemogoče, da bi dobila žena delavca porodniško podporo. Pravilnik določa, da mora biti mož član 10 mesecev v enem letu, ozir. 18 mesecev v zadnjih dveh letih, potem ima žena pravico do porodniške podpore. Za stavbinske delavce je to nemogoče, ker delajo od aprila do druge polovice oktobra. Zato smo prosili centralo, da bi podprla naš predlog na anketi za revizijo OUZD.

V Gorico in Trst

Zlet ZDD v soboto in nedeljo 27. in 28. avgusta 1938.

(Nadaljevanje)

Gorico je zajel že močan mrak, ko smo spet vsi sedeli v avtobusih. Vozili smo skozi razsvetljene ulice v smeri proti Solkanu, skoz Solkan in nato spremenili motorne prestave ter navkreber na Sv. Goru! Sočo smo komaj razločili v temi. Zato je pa toliko bolj tajinstveno uplivala zlasti na tiste, ki so jo prvič videli. Tolažili smo se, da jo bomo lahko jutri zgodaj občudovali v vsej njeni lepoti s Sve-te Gore in ker se bomo itak vozili po isti poti po dnevi. Na Prevalih smo izstopili. Iz dveh razlogov: avtobusi težko peljejo naprej, ker je prestrmo in so hudi ovinki. Po noči je to dvakrat nevarno. Hoteli smo pa biti tudi nekoliko romarji in k temu spada hoja na Goro.

Torej peš naprej! Po vozni cesti je še šlo. Toda ko smo zavili na bližnjico za pešce, smo si lahko nabrali kar lepo mero spokornih zaslužajev. Od časa do časa smo se ustavili in občudovali razsvetljavo Gorice.

Ko smo dospeli na vrh, smo bili pošteno utrujeni. Niti se nam ni ljubilo občudovati močno razsvetljeno Gorico. Ker smo bili večinoma prepoteni, nismo šli v hladno svetlobo, ki je bilo odprto in smo slišali molitve romarjev, ki so gotovo ostali celo noč v cerkvi. Mi smo svojo pobožnost določili na peto uro zjutraj. Sedaj najprej na prenočišče! Malo je manjkalo, da nismo ostali brez njega, čeprav je bilo naročeno in obljubljeno že naprej in si ga je vodstvo izleta znova zagiguralo telefonično ob prihodu v Gorico. Slučaj je nanese, da je malo pred nami dospela na Goro tudi neka močna skupina iz Jugoslavije. Upravnik prenočišč jih je zamenjal z nami in jim dal naše sobe na razpolago. Sicer smo dobili tudi mi vsi postelje, toda potrebno je bilo malo čakati.

Kranj

Za tekstilno kolektivno pogodbo. Pogajanja za novo tekstilno pogodbo so pred vrati. Med delavstvom vlada zato že veliko zanimanje in tudi hujskači so že na delu. Interes nekaterih »vodij« pa je, da pride spet do takih dogodkov kot ob pogajanjih za obstoječo pogodbo, ki bi se končali s polomljenim štrajkom. Toda upamo, da do tega ne bo prišlo. Pripravljeni pa smo na vse. Nam je cilj dobra kolektivna pogodba, ne pa beganje delavstva.

Že zadnja stavka je na delavstvo porazno vplivala, tako da se še do sedaj niso popravile posledice v vseh ozirih. Delavstvo je do organizacij nezaupno, se noče organizirati, spametovala pa ga zadnja stavka še ni. Treznejši delavci pa so že spoznali zmoto in so se pričeli organizirati v ZDD.

V nekaterih podjetjih radi hudega terorja od strani podjetja še ne obstoja nobena organizacija. Toda tudi tja bomo prodrli in napravili red.

Delavci, ki ste pametni, ki je vaš interes mir in resničen uspeh, pustite demagoge in se organizirajte v Zvezo združenih delavcev!

Dražgoše

Zahtevamo redno izplačilo zaslužka in hranarine! V nedeljo, dne 18. t. m. se je v Gospodarski zadrugi na Čejnici vršil ob 9. uri dopoldne sestanek delavstva Zveze združenih delavcev. Sestanka se je udeležilo mnogo delavcev, vendar pa jih je tudi mnogo izostalo, ker delajo daleč po okolici in tudi stanujejo zelo daleč.

Sestanka se je od centrale udeležil tovariš Višnar Drago, strokovni tajnik ZDD. Sestanek je drugače dobro uspel, delavci pa so se predvsem pritoževali radi nerednega in nepravilnega funkcioniranja zdravniške službe. To vprašanje zahteva hitre rešitve. Radi tega trpe delavci, ki čestokrat niso prejeli niti hranarine, niti niso bili deležni pravičnega zdravljenja.

Težave pa imajo ti delavci tudi z zaslužkom, ki se jim neredno izplačuje. Izplačilo za letošnje leto bodo dobili šele drugo leto okrog meseca marca. Tudi to vprašanje vpije po rešitvi. Treba ga bo reševati skupno in edino le z organizacijo.

Celje

V sredo 28. t. m. se vrši v Domu v Samostanski ulici ob 6 ustanovni občni zbor Splošne skupine ZDD v Celju, združen z rednim sestankom. Istega dne in na istem mestu pa ustanovni občni zbor združenih privatnih in trgovskih nameštencev Slovenije.

Jesenice

Predavanje o boljševiški Rusiji. V četrtek, dne 15. septembra ob 8 zvečer je imel v dvorani Krekovega doma ruski delavec in študent Leoncini, ki je pred kratkim prišel iz Rusije, predavanje o boljševiški Rusiji. Tudi iz tega predavanja smo lahko ugotovili, da je ruski delavec v najslabšem položaju izmed vseh delavcev v Evropi. Po predavanju je g. Leoncini odgovarjal na vprašanja, ki so mu jih stavljali poslušalci. Pri tej debati se je ugotovilo, da je celo naš viničar, ki je menda najslabše plačani delavec, na boljšem kot ruski tovarniški delavec.

Ob priliki političnega shoda JRZ na Jesenicah v nedeljo, dne 18. septembra, je tovariš Gaser v imenu ZDD opozoril g. ministra dr. Kreka na pismo vlogo, ki jo je ZDD poslala na odločujoča mesta v delavskih vprašanjih. G. minister je odgovoril, da bo tudi v tem slučaju podpiral delavske težnje, kakor je to dosedaj vedno rad in z vnmom storil.

Mislinje

Dne 3. avgusta je pogorela stanovanjska hiša, v kateri je stanovalo sedem delavskih družin. Pri tem so bili zelo oškodovani tudi delavci, katerim je bilo več ali manj uničeno vse imetje. Podjetje, katerega last je bila pogorela stanovanjska hiša, je delavskim družinam dalo na razpolago začasna stanovanja, dokler se ne dozida nova stanovanjska hiša. Sedaj je jesen, treba je spraviti poljske pridelke (vsak delavec ima v najemu tudi nekaj polja, ker se samo s plačo ne more preživljati), ni pa bilo na razpolago kleti.

Centrala je to pri podjetju posredovala in je podjetje obljubilo, da bo delavcem v začasnih stanovanjih dalo začasno na razpolago veliko klet in da bo še pred zimsko urejena nova stavba, v katero se bodo lahko vselile družine iz začasnih stanovanj.

Upamo, da bo podjetje svojo obljubo izpolnilo in pravočasno rešilo to nujno vprašanje.

Bohinjska Srednja vas

V nedeljo, dne 25. t. m. bomo ob 11. uri dopoldne imeli v pevski sobi »Prosvetnega društva« sestanek. Dnevni red je zelo važen, zato naj se ga vsi člani točno in polnoštevilno udeležijo. Obravnavala se bodo vsa vprašanja, ki nas tlačijo in so potrebna rešitve. Tisti, ki se sestanka ne bo udeležil, ne bo smel tudi potem dela organizacije kritizirati. Vsak naj sam sodeluje, da bo spoznal vse težave, ki se stavijo organizaciji pri njenem delu na pot, in s tega stališča presoja tudi uspehe.

Temeljitega zboljšanja je potrebna tudi zdravniška služba, ki je silno nepopolna. Zato si mora bolnik, kljub temu, da plačuje bolniško blagajno, iskati pomoči pri privatnem zdravniku in kupovati draga zdravila, dasi bi to moral dobiti že od bolniške blagajne. Tudi o teh vprašanjih bomo govorili na sestanku.

DROBNE DOMAČE

Mladinsko okrevališče v Dalmaciji bo letos zgradila naša banovina. Celotni gradbeni stroški bodo znašali 1.400.000 Din. Ta mladinski dom bo imel prostora za 150 otrok.

Skoraj en milijon din je poneveril v Belgradu zbiratelj državne loterije Gjorge Odavić. Dokler bodo take tiče v Belgradu samo zapirali, ne pa obesili, ne bo boljše.

Preporoditelj naroda skoraj povsod duhovnik. Te dni je minulo 50 let, odkar je umrl preporoditelj katoliških Bunjevcev nadškof Ivan Antonović. To obletnico bodo v Subotici slovesno proslavili. Sestal se je že odbor, ki naj priredi to proslavo. Kot glavno nalogo si je prirediteljski odbor stavil, da prenese posmrtno ostanke nadšofa Antonovića Ivana iz Kolače, kjer so ga pokopali leta 1888 v grob njegove matere, v Subotico. V Subotici namenjajo postaviti temu svojemu preporoditelju spomenik. Zda delajo na to, da bi bila proslava 50 letnice nadškofa Antonovića čim veličastnejša. Zato so razposlali vabila vsem Bunjevcem, ki živijo po Vojvodini, da se tega slavlja udeležijo, če ne drugače, pa vsaj po nekaj svojih zastopnikih.

Sumljivega pustolovca so ujeli. Po Gorenjskem se je že dalj časa klatil okoli Tržiča neki Grk Nikolaj Lombropoulos iz Muzakiona, ki se je izdajal za bivšega grškega oficirja. Trdil je, da je kot podporočnik služil v grški vojski, zaradi političnih razmer pa je septembra 1936 pobegnil v Jugoslavijo. Orožnikom se je zdel ta emigrant precej sumljiv, zato so ga prijeli in izročili ljubljanski policiji. Na policiji je priznal, da je večkrat prekorajčil nemško in italijansko mejo in da je bil nedavno tudi na Madjarskem. Tam se je baje seznanil z neko Rozo Horvat, ki mu je ob neki priliki podarila toliko denarja, da si je kupil lepo kolo. Policiji so se zdele vse te izjave precej sumljive, zlasti kolo je najbrže kupljeno v Ljubljani in ne na Madjarskem, zaradi tega je pridržala sumljivca v zaporih.

Jesenski velesejem je posetilo 90.000 obiskovalcev. Jesenski velesejem ljubljanski je bil 43. razstavna prireditel. Razstavljalo je 439 tvrdk, od teh 91 iz tujine. Poslovni zaključki so bili zlasti v predmetih za opremo stanovanj, kakor pohištvo, preproge, peči, štedilnike, keramiko, glasbila, radijske aparate, pa tudi v živilski stroki, vozovih, strojih in fotografskih potrebščinah. Mnogo je bilo tujcev iz Italije in Nemčije pa tudi iz drugih držav.

Dvakrat jo je pičil modras. Žrtev ne navadne nesreče je postala 41 letna posestnica gospa Ana Urbas iz Slemen pri Selnici ob Dravi. Na njivi jo je pičil razdraženi modras, in sicer jo je vsekala kača, na katero je stopila slučajno, dvakrat v desno nogo. Prepeljali so jo takoj v mariborsko bolnišnico.

smo videli slike v zadnji številki), smo šli spet peš do kraja, kjer smo snoči izstopili iz avtobusov. Naša vozila so nas tu že čakala.

V Gorici se nismo nameravali dalje časa muditi. Pač smo pa napravili malo stranpota in smo jo mahnili čez Sočo v Podgoro in Oslavje. Znameniti orjaški spomenik padlim vojakom sicer še ni odprt, vendar je pa že takorekoč dogotovljen in se je splašalo si ga ogledati. Od tu se tudi lepo razvidi, kako naravna trdnjava in obramba za Gorico je Sabotin.

Malo južno od Podgore (pri Ločniku) se je odigral tisti posrečeni, čeprav strašni vojni dogodek: Avstrijski opazovalci na Sabotinu so javili, da prihajajo Italijani z vlaki prav do Krmina (onstran Brd). Tu se formirajo v kolone in odhajajo na fronto. Polkovnik Körner, poveljnik topništva, ki je branilo Gorico, je velel odpeljati čez noč 30centimeterski kanon v Ločnik. Tam ga nastavijo in od dajo strel... Ozračje se zamaje, nad Brdi nekaj strahovito grglja, kakor bi se rušil del nebes, v naslednjem trenutku se dvigne iz kolodvorskih poslopj v Krminu ogromen oblak dima in poslopja se razletijo kakor bi bila iz lepenke. Istočasno strahovita detonacija. Ko se je dim razkasil, se je nudil strašen prizor: poslopje povsem razrušeno, kosi vojakov in živine so ležali raztreseni vse okoli po deloma razdrti tračnicah. V kolodvorski restavraciji so bili pri kosilu poslednjikrat zbrani pred odhodom na fronto italijanski častniki. Niti eden ni ostal živ. — Taki vojaško posrečeni slučajji so imeli za posledico, da so se Italijani še počasneje in opreznije pripravljali na prve bitke in tako dali Avstrijcem časa, da so se vsaj malo lahko zbrali za odpor.

Vozili smo nato nazaj v Gorico in mimo spomenika tistih Goričanov Italijanov, ki so dezertirali iz avstrijske vojske in se borili na italijanski strani. Visoki in lepi marmornati spomenik stoji sredi lepo urejenega parka.

Smer proti Doberdobskem višavju. Najprej na znameniti hrib sv. Mihaela. Na levi smo pustili Miren in Grad z dostolpno cerkvijo in samostanom lazarištov. V tem samostanu so najdalje časa ostali slovenski redovniki na Goriškem. Pred leti so pa tudi ti bili s silo pregnani. Na hrib Sv. Mihaela smo se dvigali z zahodne strani. Po tisti strmini, po kateri so ga naskakovali Italijani in za katerega so morali prenesti toliko žrtev. Ko smo se bližali vrhu, so nas opozarjali napisi, da je to svet kraj: Zona sacra. Na vrhu je stavba z vojnim muzejem, več manjših spomenikov, lepo urejen prostor za parkiranje motornih vozil in lepo ohranjene velikanske kaverne: zavarovani prostori za ljudi in kanone, izsekani v obliki več sto metrov dolgih rogov v živo skalo, tako da je vrh hriba ves preluknjan.

Ogledali smo najprej podzemske rove, nato pa muzej: zemljevidi, grafiki, fotografije, orožje, izstrelki, razstreljivo. V enem kotu opozarjajo velike fotografije in velik napis na prvi plinski avstrijski napad na soški fronti.

(Dalje prihodnjic.)

Sestanki in zborovanja.

V NEDELJO, DNE 25. SEPTEMBRA: BOH. SREDNJA VAS: članski sestanek v pevski sobi Prosvetnega doma ob 11 dopoldne.

GRIZEL PRI CELJU: članski sestanek ob 8 zjutraj v društvenih prostorih.

POLZELA: članski sestanek ob 8 zjutraj v Prosvetnem domu.

V SREDO, DNE 28. SEPTEMBRA:

CELJE: ustanovni občni zbor Splošne skupine del. ZDD ob 6 zvečer v Samostanski ulici. Obenem redni mesečni članski sestanek.

ZDD je v službi naroda!

Zapisana pravica

KDO PLAČUJE ODŠKODNINO ZA PREKINITEV UČNEGA RAZMERJA?

Včasih nastane s prekinitvijo ali ukinitvijo učnega razmerja zahteva po odškodnini.

Sme li službodajalec zahtevati odškodnino? Redoma ne. Pač pa jo more zahtevati izjemoma od zakonitega učenčevega zastopnika, če je on odgovoren za ukinitve učnega razmerja, oziroma za kršitev pogodbe v tem pogledu. Če pa je ukinil učno razmerje učenec, ki je že pol-

noleten, sme od njega mojster zahtevati odškodnino.

Prav tako sme tudi vajenec zahtevati od mojstra odškodnino, če krši mojster bistvene odločbe pogodbe, če službodajalec, njegov zastopnik ali član rodbine navaja učenca na protizakonita dejanja, če pride mojster v konkurz in nima skozi dva meseca zastopnika. Pri tem pa je pomniti, da ima učenec pravico zahtevati odškodnino le, če gre za lažni konkurz in končno, če službodajalec ne spolnjuje svojih dolžnosti, ki jih je po pogodbi prevzel, in če postopa surovo z njim.

SONCE IN SENCE DOMA IN DRUGOD

Doma

Dr. Ehrlich — 60 letnik!

Univerzitetni profesor g. dr. Lambert Ehrlich, ki je tudi duhovni vodja slovenske katoliške akademske mladine, je te dni praznoval svojo 60 letnico. Iskreno čestitamo!

Nov Delavski dom v Celju

V nedeljo je bil v prisotnosti g. bana dr. Natlačena in drugih odličnikov odprt in blagoslovljen nov Delavski dom v Celju, da bi služil svojemu velikemu namenu. Celjski župan g. Mihelčič je v otvoritvenem govoru podal vso zgodovino zgradbe Delavskega doma, ki je veljal 2 milijona 8 tisoč dinarjev. V svojem govoru je posebno poudarjal, da so bila vsa dela razpisana in da so v prvi vrsti upoštevali domače celjske obrtnike, ki so zaposlili samo celjsko delavstvo, tako da se je znatno zmanjšala brezposelnost. G. ban dr. Natlačen je v svojem govoru izrazil željo, da bi bil ta Delavski dom res zatočišče tistim, ki bodo iskali v stiski strehe, kjer se bodo spomnili, da je država pripravljena za delavstvo vse žrtvovati, da pa tudi zahteva, da delavstvo ne ruši in uničuje tega, kar ona gradi. V tem domu naj bi se vzgajalo in krepilo delavstvo v državni misli in v ljubezni do države. Po blagoslovitvi si je g. ban ogledal Delavski dom. Dolgo se je zadržal v modernem kopalšču, ogledal pa si je tudi uradne prostore borze dela in delavska prenočišča.

Nedeljski tabori.

Velik ljudski tabor se je vršil na Vinjem vrhu pri Novem mestu. Kot glavni govornik je na tem taboru nastopil g. senator dr. Kulovec, ki je tolmačil skladnost slovenstva z jugoslovansko državno mislijo in zavračal napade nasprotnikov, češ, da sedanja vlada zataja samoupravo. Med drugim je dejal: »Ali je to ogrožanje narodovega življenja, če je režim dal slovenskemu narodu najvišjo kulturno institucijo, slovensko akademijo znanosti in umetnosti? Ali je morda to ogrožanje narodovega življenja, če se slovensko vseučilišče v Ljubljani izpopolnjuje in organizira? Ali to, da je vedno več meščanskih in srednjih šol? Ali ogroža slovenstvo morda narodno edinstvo?« G. senator se je pri tem skliceval na pokojnega kralja Aleksandra, ki je rekel: »Le dober Slovenec more biti pravi dober Jugoslovani!«

Zborovanje narodno obrambnega značaja se je vršilo v nedeljo

tudi na Jesenicah, kjer je nastopil kot glavni govornik g. minister dr. M. Krek, ki je s svojimi besedami izrazil to, kar čuti ves slovenski narod, ki je srečen, da je v Jugoslaviji našel svoj domači dom, svojo domačo hišo, svojo ljubljeno domovino in si zato ne želi nič drugega, kakor v njej ostati za vedno v miru, v svobodi, medsebojni ljubezni in spoštovanju. Slovenski narod pa tudi smatra za veliko srečo, da ima takega voditelja in državnika kakor je minister dr. Korošec. Slovenci smatrajo to za srečo za Slovence in za Jugoslavo. Samo po sebi se jim zdi, da se morajo zgrniti okrog njega in mu slediti kot od Boga danemu voditelju.

Drugod

Nemčija — Češkoslovaška.

Od pretekle sobote se je zgodil v sporu med Češkoslovaško in Nemčijo izredno važen preobrat. Ker so sudetski Nemci izjavili, da se s praško vlado sploh ne pogajajo več, ker je vlada po nemških manifestacijah za Hitlerja ob priliki njegovega govora v Nürnbergu proglasila obredno stanje, se je predsednik angleške vlade Chamberlain brez dvoma na izrecno željo kralja odločil, da z letalom odpotuje k Hitlerju v Berchtesgaden na sestanek. Ta sestanek je bil v četrtek 15. t. m. in je njegov uspeh ta, da sta se oba državnika zmenila, da se zopet sestane, in sicer v Godesbergu pri Kölnu v torek 20. t. m. Ni

dvoma, da je Hitler predlagal Chamberlainu, naj se vsi oni sudetski kraji, v katerih je najmanj 80% Nemcev, takoj priključijo Nemčiji, ostali pa naj dobijo v mejah ČSR samoupravo, češkoslovaška republika kot taka pa naj se po primeru Švice in Belgije nevtralizira pod jamstvom štirih evropskih vevlesil.

Medtem je objavil voditelj sudetskih Nemcev Henlein proglas, v katerem zahteva, da se sudetsko-nemške pokrajine priključijo nemškemu rajhu. V tem proglasu med drugim pravi, da je režim češkega pritiska po uporabi strojníc, bojnih avtomobilov in pušk proti gorokemu prebivalstvu dosegel svoj vrhunec. S tem je češki narod dokazal pred vsem svetom, da je skupno življenje s sudetskimi Nemci nemogoče. Skušnja 20 letne tiranije in kri, ki je bila prelita v zadnjem času, — nadaljuje Henlein v svojem proglasu — me silita, da izjavim: Najprej smo l. 1919 vsi izgubili pravico, da se borimo, in smo bili prisiljeni, da živimo v češkoslovaški državi. Drugič smo mi storili vse, da bi zagotovili obstoj našega naroda. Tretjič smo podvzeli vse napore, da bi prišlo do poštene in pravilne rešitve, toda ti naporji so se razbili. V tem času težke krize, ki jo preživljajo sudetski Nemci, hočem izjaviti pred vsem civiliziranim svetom tole: Hočemo živeti kot svobodni državljani, hočemo mir in red v naši domovini, hočemo svobodo v naših domovih.

Češkoslovaška vlada je zato izdala tiralico za Henleina. Čehi so medtem tudi izvedli mobilizacijo in zagrozili sudet-skim Nemcem, da jih v primeru vmešavanja Nemčije vse pokoljejo. Češki državniki so izjavili, da o plebiscitu ali odcepitvi sudetsko-nemških krajev sploh ne more biti govora. Mussolini je namreč bil naslovljen na g. Runcimana odprto pismo, v katerem pravi, da je edini izhod samo plebiscit. Nadalje je dejal, da češkoslovaškega naroda ni in zato tudi češkoslovaška država nima pravice do obstoja.

V nedeljo je bil Mussolini v Trstu, kjer je govoril pred 200.000 poslušalci. Glede češkoslovaškega vprašanja je dejal:

Za vprašanje, ki razburja Evropo, je samo ena rešitev, izražena z eno besedo, namreč PLEBISCIT za vse narode, ki so bili prisiljeni priti v meje češkoslovaške države, ki je danes pokazala, da organsko ne obstoji. Treba pa je povedati še nekaj: V dobi, ko se vse dela z vratolomno brzino plazov, je treba delati HITRO, če se hočemo izogniti neredom in še večjim zapletljajem. Tega se mora zavedati tudi angleški ministrski predsednik, ki je kot »leteči glasnik miru« pohitel iz Londona v München, ker nove težave ne bodo olajšale rešitve, ampak izvale usodepolni spopad. Upajmo, da bo v tem poslednjem času prišlo do mirne rešitve. Moramo tudi želeči, da za primer, če takšne rešitve ne bo mogoče doseči, morebitni spopad ostane krajevno omejen. Če pa se to ne bo zgodilo, morejo nastati splošne svetovne fronte za ali proti Pragi in je treba tudi vedeti, da je Italija za ta primer že določila svoje stališče.

Začetkom tega tedna sta bila francoski min. predsednik Daladier in min. Bonnet v Londonu ter sta se Anglija in Francija sporazumeli o odcepitvi sudetskih pokrajin od Češkoslovaške. Češkoslovaški problem se bo po tem sporazumu rešil na sledeči način:

1. Vsi oni kraji v Češkoslovaški, kjer so Nemci pri zadnjih občinskih volitvah v letošnjem letu dobili več kot 75%, se smatrajo kot okraji, ki se želijo priključiti k Nemčiji.

2. Nova meja bo potegnjena tako, da bodo po možnosti vsi ti okraji priključeni rajhu.

3. Oni okraji, v katerih je za Nemce pri zadnjih občinskih volitvah bilo manj kot 75% oddanih glasov, toda več kakor 50%, dobijo avtonomno upravo, ki se lahko uredi po vzorcu švicarskih kantonov.

BELEŽKE

PAVOVO PERJE

Zadnjega narodnega tabora v Kamniku se je udeležila tudi JSZ, ker jo je nanj povabil sedanji župan g. Nande Novak. Menda je to storil iz hvalečnosti, ker so mu njeni člani pri zadnjih občinskih volitvah vendar še dali svoje glasove. V ostalem pa tudi g. župan Novak ve, da v vrstah JSZ ni vse v redu.

No za ta tabor je JSZ med svojim članstvom močno agitirala in tako spravila v sprevod poročila »Pon. Slovenec« 450 članov in njihovih družinskih članov, kakor pa trdi »Del. Pravica« pa 736. No za nas je ta številka postranska stvar. Saj JSZ radi priznavamo, da je v Kamniškem okraju zaenkrat še najmočnejša. Nas zanima le, kako potem o taboru kot kar o čisto svoji prireditvi poročajo JSZarji v svoji »Del. pravici«. In vendar je bilo tam na taboru okrog 7000 ljudi, ki po ogromni večini odklanjajo JSZarsko socialistovstvo. No, naj JSZ pod svojim imenom še enkrat spravi skupaj v Kamniku tak naroden tabor. Če ga pa ne in ga nikoli ne bo, bomo rekli, da se baha sraka z ukradenim pavovim perjem.

»Delavska pravica« pa v svojem žargonu še kar naprej piše, kakor ona zna. Piše tako, da se na prvi pogled vidi, da ji za resnico nikoli nič ni. Zato naj navedemo tu iz kamniškega krajevnege »Našega lista«, kako ta piše o taboru in zadržanju JSZ na njem ter o vprašanju »Delavske pravice«. Tako-le pravi:

Resnica in pravica nad vse. Naravnost otročji so postali gotovi ljudje v svoji zaplankanosti, to smo zaznali tudi ob zadnjem narodnem taboru v Kamniku. Pripravljalni odbor je naravnost rigorozno pazil na to, da ne bi imel tabor političnega ali kakorkoli strankarskega značaja. Le ena misel naj bi navduševala vse: Slovenski narod v eni državi Jugoslaviji svoboden in srečen. Toda niso vsi tega hoteli razumeti. Belgrajsko »Vreme« je videlo tabor JRZ, »Delavska pravica« pa tabor v znamenju JSZ. Tudi glede števil so imeli različna očala. Nekdo, ki je kar se da točno preračunal množice, ki so se zbrale ono dopoldne na tabor v Kamniku, je ugotovil: od 5000 do 5500 jih je bilo; manj kot 5000 pa bi prisegel, da ne. Ni zameriti, če dnevno časopisje ob prvih vtisih postavi nekoliko preveliko številko, toda, če poroča »Delavska pravica« o 3000 se čitatelj ne more ubraniti misli, da se je to zgodilo z namenom, sebe napraviti velike. Tudi o korakanju z dostojanstvenim molkom, o neki nujni njihovi navzočnosti, bi bilo bolje molčati. Tudi priobčena izjava ne odgovarja govornemu na taboru. Ali smo res tako zmaterializirani, da že nič več ne vidimo drugega kot svoj kruh in svoje koristi?

»Naš list« se ne vmešava v boje med nami in JSZ, nas v tem poročilu niti ne omenja. Brani samo resnico in je z njo dal JSZ krepko zaušnico.

Končno še par besedi o g. županu Nandetu Novaku iz Kamnika. »Delavska pravica« v zadnji številki brani njegovo postopanje. Stvar okusa je, kako daleč se kdo radi prestiža izpostavi za obrambo tuje zadeve, pa tudi stvar morale. Mi v svojem poročilu o tem taboru nismo nikogar napadali, ampak smo ugotovili le suha dejstva. Kdorkoli je po njih prizadet, je temu sam kriv. Sicer naj pa JSZ nikar ne misli, da ima v g. Novaku svojega simpatizerja. S svojim nastopom je hotel pač najbolje zadeti samo najprimernejšo taktiko. Sam pa je še par dni pred onim taborom izjavil našemu uredniku, da je pripravljen, da je razkol z JSZ tudi v Kamniku neizbežen. Samo on noče dati za to povoda. No, tega mu tudi treba ne bo. JSZ ga bo že sama dala. Tudi kamniški narodni tabor je delno k temu pripomogel.

4. Zajamči se pravica samoopredelitve za one okraje, ki so po večjem delu nemški, toda se ne želijo priključiti Nemčiji.

5. To, kar velja za nemške okraje, velja tudi za okraje ostalih narodnostnih manjšin.

6. Nove meje Češkoslovaške bodo zajamčile vse sosedne države, poleg tega pa tudi Francija in Velika Britanija.

7. Češkoslovaška se mora odreči zvezam s sovjetsko Rusijo in Francijo, njen juridični položaj pa ostane enak položaju Belgije.

Kako naj se vse to izvede, je zaenkrat tajnost, ki jo uradni krogi ne želijo izdati, dokler se vsi odločilni politični činitelji ne dogovorijo.

Glede na ta načrt odpade vprašanje plebiscita. Spričo sporazuma med francosko in angleško vlado je češkoslovaška vlada izdala proglas na narod, naj ohrani mirno krali in popolno zaupanje v mero-dajne činitelje.

Palestina.

V Sveti deželi se krvave borbe nadaljujejo in je bil te dni izredno hud spopad med angleško vojsko in arabskimi vstaši. V spopadu je sodelovalo 15 letal.

PO SVETU

Sv. oče ponovno o rasizmu.

V avdijenci, ki jo je dal papež 400 katoliškim učiteljem, je obravnaval hudo zmoto rasističnega nauka in med drugim dejal: »Imamo danes rase, ki so več ali manj darovite, kakor to vidimo tudi med sinovi ene družine. Toda če je kakšna rasa bolj bogata od Boga obdarjena, pa pride v dotiko s kakšno manj talentirano raso, potem je jasno po krščanskem nauku, da mora narod-kolonizator predvsem zasledovati namen, da kolonialno raso dvigne, da ji vcepi višjo kulturo in ji pomaga, da doseže višjo stopnjo verskega in moralnega življenja, ne pa da iz prigodne razlike med seboj in njo izvaja neko bistveno manjvrednost, ji odreka polnost človeških pravic in uči, če ne preganjanje, pa separacijo od nje. To se nikakor ne sklada s krščanstvom.« Papež je rekel, da ne govori o italijanskih kolonijah, ampak, da govori načeloma o vsem tem vprašanju. »Kolonije« je dejal sv. oče, »niso zato, da se izkoriščajo, ampak zato, da se pokulturijo. In če pri našemo takim narodom višjo kulturo, kako je potem mogoče trditi, da nimata vera in filozofija v tej stvari nobene besede? Učitelji bodo najlažje razumeli, da pokulturjevanje, ki pomeni predvsem vzgojo duše in srca, ni mogoče brez vere, brez filozofije, brez psihologije in brez morale.«

Sv. oče se je nato spominjal velike skupine znanstvenikov, ki se pečajo z afriškimi kulturami in jeziki in, ki so pred leti obiskali sv. očeta. Tudi oni so dokazali, da prava resna politika obstoja v tem, da postanejo vsi narodi deležni krščanske kulture, po kateri so vsi ljudje enakovredni in enakopravni kot otroci božji in njegove velike človečanske družine.

Delegacija Jugorasa v Rimu.

Delegacija Jugorasa je prispela v Rim, kjer so jim bile prirejene prisrčne in spontane ovacije. Delegacijo je sprejel na kolodvoru tudi naš poslanik pri Kvinalu g. Hristič. Sprejemu je prisostvovalo okoli 10.000 italijanskih delavcev in zastopnikov oblastev. Na skupnem kosilu je zastopnik fašističnih strokovnih organizacij Gianiti izročil predsedniku Jugorasa dr. Pešiču Mussolinijevo sliko

Angleži proti Judom.

V londonski Judovski četrti je prišlo do velikih protijudovskih demonstracij. Množica je vzklikala: »Judje hočejo vojno!« in »Hočemo se otresti Judov!« Manifestanti so po judovskih trgovinah razbili izložbena okna.

Mussolini na slovenskih tleh.

V ponedeljek je prispel italijanski predsednik Mussolini v Kačjo vas, ki leži na italijanskem ozemlju ter je prestopil tudi na naša tla, kjer so mu priredili časten sprejem. Po pozdravu častne čete ga je pozdravil g. ban dr. Natlačen, nakar se je Mussolini zahvalil vsem takole:

»Izredno sem vesel, da sem prestopil jugoslovansko mejo ter pregledal častno četo vrle jugoslovanske vojske. Zadovoljen sem, da se je to zgodilo na meji, ki veže oba naroda, ki sta prijateljska ob vseh mejah na suhem in na morju. Takšni hočemo tudi ostati. Želim, da bi s tega skrajnega dela jugoslovanske države prišel moj prisrčen in vdani pozdrav do najvišjih predstavnikov jugoslovanskih oblasti, posebno predsedniku vlade dr. Stojadinoviću ter tudi vsemu jugoslovanskemu narodu.«

† Kardinal Hages. Newjorški nadškof in kardinal Patrik Jožef Hages je umrl zadet od kapi. Pokojnik se je mnogo udeleževal na karitativnem polju svoje nev-jorške škofije, ki šteje milijon in pol katoličanov.

Na Španskem.

Zadnje dni so bile hude bitke in spopadi za posamezne utrjene točke na reki Ebro ne da bi se fronte znatno premaknile. To je pač v zvezi s sedanjim mednarodnim položajem, ker so tuje države morale omejiti svojo pomoč in dovoz v lju-deh in vojnem materialu.

Dalnji vzhod.

Japonska armada izrablja zmedo v Evropi in je zavzela celo vrsto važnih utrd, ki v krogu 100 do 200 km premera zaščitijo začasno kitajsko prestolnico Hankov. V enem tednu so v ljutih borbah zasedli nad 200 km. Japonci prodirajo izredno naglo in računajo, da bodo Hankov zasedli še ta mesec.

Krščanski socializem je razprtje samo v sebi!

List izdaja za konzorcij: Preželj Francé, Ljubljana. — Urejuje: Križman Andrej, Tunjice. — Za uredništvo odgovarja: Pirih Milko, Ljubljana. — Za Misi-jonsko tiskarno: Al. Trontelj, Groblje.